

Brüssel, 11. juuli 2023
(OR. en)

11135/1/23
REV 1

ECOFIN 661
UEM 195
SOC 487
EMPL 338
COMPET 682
ENV 761
EDUC 274
RECH 306
ENER 397
JAI 907
GENDER 138
ANTIDISCRIM 132
JEUN 176
SAN 413

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Eelmise dok nr:	11135/23
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 606 final
Teema:	NÕUKOGU SOOVITUS, milles käsitletakse Eesti 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Eesti 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohta

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud nõukogu soovitusel eelnõu, mis põhineb komisjoni soovitusel COM(2023) 606 final ning mida on arutanud nõukogu ja Euroopa Ülemkogu.

NÕUKOGU SOOVITUS,

...

**milles käsitletakse Eesti 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus
Eesti 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohta**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,¹ eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,² eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

¹ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.

² ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

- (1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,³ millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu (edaspidi „rahastu“). Rahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab rahastu kaasa majanduslikule ja kaasavale taastumisele ning kestlike ja majanduskasvu soodustavate reformide ja investeeringute tegemisele, eelkõige rohe- ja digipööret edendavate reformide ja investeeringute tegemisele, et muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist. 30. juunil 2022 ajakohastati vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 11 lõikele 2 rahastust igale liikmesriigile eraldatavat maksimaalset rahalist toetust.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

- (2) 22. novembril 2022 võttis komisjon vastu 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2023) algust. 23. märtsil 2023 kiitis Euroopa Ülemkogu heaks 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi prioriteedid, mis on koondunud konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme ümber.
22. novembril 2022 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2023. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Eestit ühe liikmesriigina, kus võib esineda tasakaalustamatus või kus võib esineda oht selle tekkimiseks ja kelle olukorda oleks vaja põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka arvamuse Eesti 2023. aasta eelarvekava kohta. Komisjon võttis vastu ka soovitusel euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusel kohta ning ettepaneku 2023. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist. Nõukogu võttis 16. mail 2023 vastu euroala majanduspoliitikat käsitleva soovitusel⁴ (edaspidi „2023. aasta euroala käsitlev soovitus“) ja 13. märtsil 2023 ühise tööhõivearuande.
- (3) Kuigi liidu riikide majandus on olnud märkimisväärselt vastupidav, avaldab geopoliitiline kontekst jätkuvalt negatiivset mõju. Kuna liit toetab kindlalt Ukrainat, keskendutakse liidu majandus- ja sotsiaalpoliitika tegevuskavas sellele, et vähendada lühiajalises perspektiivis energiašokkide negatiivset mõju nii haavatavatele leibkondadele kui ka ettevõtetele ning jätkata jõupingutusi, et viia ellu rohe- ja digipööre, toetada kestlikku ja kaasavat majanduskasvu, tagada makromajanduslik stabiilsus ja suurendada vastupidavust keskpikas perspektiivis. Samuti keskendutakse selles jõuliselt liidu konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamisele.

⁴ Nõukogu 16. mai 2023. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C 180, 23.5.2023, lk 1).

- (4) 1. veebruaril 2023 avaldas komisjon teatise „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks“ (edaspidi „roheline kokkuleppe tööstuskava“). Rohelise kokkuleppe tööstuskava eesmärk on edendada liidu nullnetotööstuse konkurentsivõimet ja toetada kiiret üleminekut kliimaneutraalsusele. See täiendab Euroopa roheline kokkuleppe ja kava „REPowerEU“ raames tehtavaid jõupingutusi. Sellega tahetakse samuti luua keskkond, mis aitaks paremini suurendada liidu tootmisvõimsust nullnetotehnoloogia ja toodete osas, mida on vaja liidu ambitsioonikate kliimaeesmärkide saavutamiseks, samuti tagada juurdepääs asjakohastele kriitilise tähtsusega toorainetele, sealhulgas mitmekesistades hankimist, kasutades parimal viisil liikmesriikide maavarasid ja maksimeerides toorainete ringlussevõttu. Rohelise kokkuleppe tööstuskava põhineb neljal sambal: prognoositav ja lihtsam õigusraamistik, kiirem juurdepääs rahastusele, oskuste edendamine ning avatud kaubandus tarneahelate vastupidavuse tagamiseks. Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 ka teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“, milles on esitatud üheksa üksteist tugevdavat tegurit koos eesmärgiga luua majanduskasvu soodustav õigusraamistik. Teatistes seatakse poliitilised prioriteedid, mille eesmärk on aktiivselt tagada struktuursed parandused, sihipärased investeeringud ja reguleerivad meetmed liidu ja selle liikmesriikide pikaajalise konkurentsivõime edendamiseks. Allpool esitatud soovitused aitavad neid prioriteete ellu viia.
- (5) 2023. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng kooskõlas rahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavades käsitletakse kõiki viimastel aastatel esitatud asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi või märkimisväärset osa neist. 2019., 2020. ja 2022. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mis on läbi vaadatud või mida on ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

- (6) 27. veebruaril 2023 vastu võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435⁵ (edaspidi „REPowerEU määrus“) eesmärk on kaotada kiiresti järkjärguliselt liidu sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab tugevdada energiapuulgeolekut ja mitmekesisitada liidu energiavarustust ning suurendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. REPowerEU määrus võimaldab liikmesriikidel lisada oma riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmarke. Samuti aitavad kõnealused reformid ja investeeringud suurendada liidu nullnetotööstuse konkurentsivõimet, nagu on kirjeldatud roheline kokkuleppe tööstuskavas, ja käsitleda energiaalaseid riigipõhiseid soovitusi, mis esitati liikmesriikidele 2022. aastal ja esitatakse neile asjakohasel juhul ka 2023. aastal. REPowerEU määrusega kehtestatakse uus tagastamatu rahalise toetuse kategooria, mille kaudu saavad liikmesriigid rahastada taaste- ja vastupidavuskavade raames uusi energiaga seotud reforme ja investeeringuid.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1).

- (7) 8. märtsil 2023 võttis komisjon vastu teatise, milles esitatakse eelarvepoliitika suunised 2024. aastaks (edaspidi „8. märtsi 2023. aasta teatis“). Selle eesmärk on toetada liikmesriike stabiilsus- ja lähenemisprogrammide koostamisel ning seeläbi tugevdada poliitika koordineerimist. Komisjon tuletas meelde, et stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kohaldamine lõpetatakse 2023. aasta lõpus. Komisjon kutsus üles kohaldama 2023.–2024. aastal eelarvepoliitikat, mis tagab võla jätkusuutlikkuse keskpikas perspektiivis ja suurendab kestlikul viisil potentsiaalset majanduskasvu, ning kutsus liikmesriike üles määrama oma 2023. aasta stabiilsus- ja lähenemisprogrammides kindlaks, kuidas eelarvekavadega tagatakse keskpikas perspektiivis eelarvepuudujäägi aluslepingus sätestatud kontrollväärtuse 3 % sisemajanduse koguproduktist (edaspidi „SKP“) järgimine ning võla usutav ja pidev vähendamine või selle hoidmine usaldusväärasel tasemel. Komisjon kutsus samuti liikmesriike üles kaotama järk-järgult riiklikud eelarvemeetmed, mis on kehtestatud leibkondade ja ettevõtete kaitsmiseks energiahinnašoki eest, ja alustama kõige vähem suunatud meetmetest. Komisjon märkis, et kui uue energiasurve tõttu on vaja toetusmeetmeid pikendada, peaksid liikmesriikide sellised meetmed olema paremini suunatud haavatavatele leibkondadele ja ettevõtetele. Komisjon teatas, et eelarvesoovitused tuleks kvantifitseerida ja diferentseerida. Lisaks, nagu on kavandatud komisjoni 9. novembri 2022. aasta teatises ELi majandusjuhtimise raamistiku reformimise suuniste kohta, sõnastatakse eelarvesoovitused esmaste netokulude põhjal. Komisjon soovitas, et kõik liikmesriigid jätkavad riiklikult rahastatavaid investeeringuid ning tagavad rahastu ning muude liidu vahendite tõhusa kasutamise, eelkõige seoses rohe- ja digipöördega ning vastupidavuseesmärkidega. Komisjon märkis, et teeb nõukogule ettepaneku, et kehtivate õigusnormide kohased ülemäärased eelarvepuudujäägi menetlused algatatakse 2024. aasta kevadel 2023. aasta andmete põhjal.

- (8) 26. aprillil 2023 esitas komisjon seadusandlikud ettepanekud liidu majanduse juhtimise eeskirjade põhjalikuks reformimiseks. Ettepanekute põhieesmärk on parandada valitsemissektori võla jätkusuutlikkust ning edendada reformide ja investeeringute kaudu kõigis liikmesriikides kestlikku ja kaasavat majanduskasvu. Komisjon soovib ettepanekutega suurendada riikide isevastutust, lihtsustada raamistikku ja keskenduda enam keskpikale perioodile, millega kaasneb tõhus ja ühtsem täitmise tagamine. ELi majandusjuhtimise raamistiku reformimise suuniseid käsitlevate nõukogu 14. märtsi 2023. aasta järelduste kohaselt on eesmärk viia seadusandlik töö lõpule 2023. aastal.

- (9) 18. juunil 2021 esitas Eesti vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas sätestatud hindamissuunistega. 29. oktoobril 2021 võttis nõukogu vastu rakendusotsuse, millega kiidetakse heaks Eesti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang⁶. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsuse vastuvõtmisest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Eesti on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjaomased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmäärke ja sihte ei ole tagasi pööratud. 9. märtsil 2023 esitas Eesti vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 21c komisjonile läbivaadatud riikliku taaste- ja vastupidavuskava, mis sisaldab REPowerEU peatükki. Läbivaadatud taaste- ja vastupidavuskavas võetakse vastavalt kõnealuse määruse artikli 18 lõikele 2 arvesse ka ajakohastatud maksimaalset rahalist toetust ning selles esitatakse vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 21 lõikele 1 komisjonile põhjendatud taotlus muuta nõukogu 3. novembri 2021. aasta rakendusotsust, kuna taaste- ja vastupidavuskava ei ole objektiivsete asjaolude tõttu osaliselt enam võimalik täita. 12. mail 2023 võttis komisjon vastu nõukogu rakendusotsuse ettepaneku, millega kiidetakse heaks Eesti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang. 16. juunil 2023 võttis nõukogu vastu oma rakendusotsuse, millega muudetakse nõukogu 29. oktoobri 2021. aasta rakendusotsust, millega kiidetakse heaks Eesti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang⁷.

⁶ ST 12532/2021 INIT; ST 12532/2021 ADD 1; ST 12532/2021 ADD 1 COR 1; ST 12532/2021 ADD 1 COR 1 REV 1.

⁷ ST 9367/2023 INIT; ST 9367/2023 ADD 1; ST 9367/2023 ADD 1 REV 1.

- (10) 11. mail 2023 esitas Eesti oma 2023. aasta riikliku reformikava ja 28. aprillil 2023 esitas Eesti oma 2023. aasta stabiilsusprogrammi kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 4 lõikega 1. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid koos.
- (11) 24. mail 2023 avaldas komisjon Eesti kohta 2023. aasta riigiaruande. Selles hinnati Eesti edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2022 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovitude järgimisel ning tehti kokkuvõtte sellest, kuidas Eesti on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Eesti edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.
- (12) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Eesti kohta põhjaliku analüüsi ja avaldas selle tulemused 24. mail 2023. Komisjon jõudis järeldusele, et Eestis ei esine makromajanduslikku tasakaalustamatust. Eelkõige on viimasel ajal suurenenud konkurentsivõime ja eluasemehindade suundumustega seotud haavatavus, kuid tundub, et see on praegu üldiselt kontrolli all. Palgad ja eelkõige hinnad kasvasid 2022. aastal jõudsalt, kuid konkurentsivõime langus näib olevat piiratud, samas kui jooksevkonto oli vaid väikses puudujäägis ja peaks prognoosi kohaselt olema 2023. aastal ja 2024. aastal tasakaalu lähedal. Sellest hoolimata võib inflatsiooni- ja palgasurve, kui see püsib, kahjustada Eesti konkurentsivõimet, eriti kuna alusinflatsioon on euroala keskmisest tunduvalt kõrgem. Eluasemehinnad on COVID-19 pandeemiast saadik oluliselt tõusnud, kuid ei ole tugevaid märke ülehindamisest. Eluasemehindade kasv peaks tõenäoliselt aeglustuma, pidades silmas intressimäärade tõusu ja hiljutist majanduslangust. Leibkondade võlatase ja laenamine on suhteliselt mõõdukad ning finantssektori seisund on kindel. Poliitikakujundus on üldiselt soodne, kuigi mõned lisapingutused võiksid aidata vähendada tuvastatud haavatavusest tulenevaid riske. Sellega seoses oleks oluline jätkata vastutsüklilist eelarve- ja makrotasandi usaldatavuspoliitikat, mida tuleks vajaduse korral tugevdada. Konkurentsi edendamine kodumaisel turul võib aidata leevendada hinnasurvet.

- (13) Eurostati kinnitatud andmete kohaselt vähenes Eesti valitsemissektori eelarvepuudujääk 2,4 %-lt SKPst 2021. aastal 0,9 %-le SKPst 2022. aastal, samas kui valitsemissektori võlg suurenes 17,6 %-lt SKPst 2021. aasta lõpus 18,4 %-le SKPst 2022. aasta lõpus.
24. mail 2023 avaldas komisjon aluslepingu artikli 126 lõike 3 kohase aruande. Kõnealuses aruandes arutati Eesti eelarveseisundit, kuna riigi valitsemissektori eelarvepuudujääk peaks kavakohaselt ületama 2023. aastal aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst. Aruandes jõuti järeldusele, et puudujäägikriteerium ei ole täidetud. Kooskõlas 8. märtsi 2023. aasta teatisega ei teinud komisjon ettepanekut algatada 2023. aasta kevadel uued ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused. Seejärel märkis komisjon, et teeb nõukogule ettepaneku, et ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused algatataks 2024. aasta kevadel 2023. aasta andmete põhjal. Eesti peaks seda arvesse võtma oma 2023. aasta eelarve täitmisel ja 2024. aasta eelarvekava koostamisel.
- (14) Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud eelarvepoliitilised meetmed, mis on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. 2022. aastal hõlmasid sellised tulused vähendavad eelarvepoliitilised meetmed põllumajanduses kasutatava kütuse aktsiisi alandamist, samas kui kulused suurendavad eelarvepoliitilised meetmed hõlmasid energiaarvete osalist hüvitamist leibkondadele, kes teenivad mediaansissetulekust vähem, elektri ja gaasi vähendatud võrgutasusid leibkondadele ja ettevõtetele, elektri- ja gaasihinna ülempiire leibkondadele ning ühekordset 50-eurost sotsiaalsiiret pensionäridele ja lastega peredele. Komisjoni hinnangul oli kõnealuste meetmete eelarveline netokulu 2022. aastal 0,8 % SKPst. Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud ka Ukraina põgenike ajutise kaitsega seotud eelarvekulud, mis olid 2022. aastal hinnanguliselt 0,6 % SKPst. Samal ajal langesid COVID-19 kriisiga seotud ajutiste erakorraliste meetmete hinnangulised kulud 2,3 %-lt SKPst 2021. aastal 0 %-le SKPst 2022. aastal.

- (15) 18. juunil 2021 soovitas nõukogu Eestil⁸ säilitada 2022. aastal toetav eelarvepoliitika, sealhulgas rahastust saadav impulss, ning riiklikult rahastatavad investeeringud.
- (16) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika⁹ 2022. aastal pärssiv (1,3 % SKPst), mis oli kõrge inflatsiooni tingimustes asjakohane. Nagu nõukogu soovitas, jätkas Eesti majanduse taastamise toetamist rahastust rahastatavate investeeringutega. Rahastu toetustest ja muudest liidu vahenditest rahastatud kulude maht oli 2022. aastal 1,4 % SKPst (2021. aastal 1,6 % SKPst). Rahastu toetustest ja muudest liidu vahenditest rahastatud kulude vähenemine 2022. aastal oli tingitud ehitushindade kiirest ja ettenägematust tõusust. Riiklikult rahastatavad investeeringud andsid eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 0,6 protsendipunkti¹⁰. Seega ei säilitanud Eesti riiklikult rahastatavaid investeeringuid, kuigi nõukogu oli seda 18. juunil 2021 soovitanud. Samal ajal andis riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma uute tulumeetmeteta) eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 0,8 protsendipunkti. Seega piiras Eesti piisavalt riiklikult rahastatavate jooksvate kulude kasvu.

⁸ Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus, milles esitatakse nõukogu arvamus Eesti 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 304, 29.7.2021, lk 23).

⁹ Eelarvepoliitikat mõõdetakse esmaste kulude (ilma kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) muutusena keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu suhtes, jättes välja COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed, kuid võttes arvesse rahastu tagastamatute toetuste ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid. Üksikasjalikum teave on esitatud eelarvestatistikatabelite tekstikastis 1.

¹⁰ Investeeringute vähenemine kajastab mõne projekti edasilükkumist, mis tuleneb ehituskulude järsust suurenemisest Ukraina sõjast tingitud tarneahelahäirete tõttu. Samal ajal andsid muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud ekspansiivse panuse 0,4 protsendipunkti SKPst, mis kajastas gaasi- ja kütusevarude soetamist.

- (17) 2023. aasta stabiilsusprogrammi eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on 2023. aastal konservatiivne ja pärast seda kooskõlas komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis märgituga. Valitsuse prognoosi kohaselt väheneb reaalne SKP 2023. aastal 1,5 % ja kasvab 2024. aastal 3,0 %. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt väheneb reaalne SKP 2023. aastal vähem (0,1 %) ja kasvab 2024. aastal sarnases mahus (3,0 %). 2023. aasta erinevus tuleneb peamiselt sellest, et komisjon prognoosib eratarbimise soodsamat arengut koos pisut aeglasema inflatsiooni (määratletud tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI)) ja kiirema palgakasvuga.
- (18) Valitsus prognoosib oma 2023. aasta stabiilsusprogrammis, et valitsemissektori eelarvepuudujääk suureneb 2023. aastal 4,3 %-le SKPst. Eelarvepuudujäägi suurenemine 2023. aastal kajastab peamiselt kaalutusõigusel põhinevaid meetmeid, nagu lisakulutused perehüvitistele, pensionidele, riigikaitsele ja haridusele, tulumaksu vähendamine maksuastmete kohandamise kaudu ning kohalike omavalitsuste kulude eeldatav suurenemine. 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse suurenema 18,4 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 20,2 %-le SKPst 2023. aasta lõpus. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarvepuudujääk 2023. aastal 3,1 % SKPst. See on 2023. aasta stabiilsusprogrammis prognoositud puudujäägist väiksem, mis on peamiselt tingitud nimetajaefektist, mis tuleneb suuremast nominaalse SKP prognoosist ning maksubaaside, maksutulude ja maksuväliste tulude hinnanguliselt kiiremast kasvust.

- (19) 2023. aastal peaksid valitsemissektori eelarvepositsiooni jätkuvalt mõjutama meetmed, mida on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. Need hõlmavad alates 2022. aastast pikendatud meetmeid, eelkõige kõigi leibkondade kütte-, elektri- ja gaasiarvetest teatava osa hüvitamist. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on toetusmeetmete eelarveline netokulu 2023. aastal 0,3 % SKPst¹¹. 2023. aasta meetmed ei näi olevat suunatud kõige haavatavamatele leibkondadele või ettevõtetele ega säilita täielikult hinnasignaali energianõudluse vähendamiseks ja energiatõhususe suurendamiseks. Seepärast on suunatud toetusmeetmete summa, mida võetakse arvesse nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitusel¹² järgimise hindamisel, komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt 2023. aastal 0 % SKPst (võrreldes 0,1 %ga SKPst 2022. aastal). Ukraina põgenike ajutise kaitsega seotud eelarvekulud peaksid võrreldes 2022. aastaga suurenema 0,1 protsendipunkti SKPst.
- (20) Oma 12. juuli 2022 soovitusel soovitas nõukogu Eestil võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv on kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga,¹³ võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust leibkondadele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Eesti peaks olema valmis kohandama jooksvaid kulutusi vastavalt muutuvale olukorrale. Samuti soovitati Eestil suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades rahastut ning muid liidu vahendeid.

¹¹ See näitaja kajastab nende meetmete aastaste eelarvekulude taset, sealhulgas jooksvaid tulusid ja kulusid ning asjakohasel juhul kapitalikulumeetmeid.

¹² Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Eesti 2022. aasta riikliku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Eesti 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 334, 1.9.2022, lk 44).

¹³ Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on Eesti keskpika perioodi nominaalne potentsiaalne SKP kasv, mida kasutatakse eelarvepoliitika mõõtmiseks (kümne aasta keskmine), hinnanguliselt 13,3 %.

(21) Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on eelarvepoliitika 2023. aastal kiire inflatsiooni tingimustes ekspansiivne (–0,8 % SKPst). See järgneb 2022. aasta pärssivale eelarvepoliitikale (+1,3 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) peaks andma 2023. aastal eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse 1,2 % SKPst. See hõlmab energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamatele leibkondadele ja ettevõtetele suunatud toetusmeetmete kulude vähenemist 0,1 % SKPst. Samuti hõlmab see Ukraina põgenikele ajutise kaitse pakkumise kulude suurenemist (0,1 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate netokulude ekspansiivne panus ei ole seega tingitud suunatud toetusest leibkondadele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukraina põgenikele. Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude ekspansiivne kasv (ilma kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) tuleneb peamiselt sotsiaalkulutustest, avaliku sektori palkadest ning haridus- ja kaitsekulutustest. Kokkuvõttes ei ole riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude prognoositud kasv nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitusel koosõlas. Rahastust ja muudest liidu vahenditest rahastatavate kulude maht on prognoosi kohaselt 2023. aastal 1,8 % SKPst, samas kui riiklikult rahastatavad investeeringud annavad prognoosi kohaselt eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 0,3 protsendipunkti. Seega kavatseb Eesti rahastada täiendavaid investeeringuid rahastust ja muudest liidu vahenditest ning ei säilita prognoosi kohaselt riiklikult rahastatavaid investeeringuid¹⁴. Eesti kavatseb rahastada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, nagu eluasemete energiatõhusus, elektri ülekandevõrkude tugevdamine, et võimaldada rohkem taastuvenergia tootmist, interneti lairibaühendus, digiteenused ning täiend- ja ümberõppemoodulid rohepöörde oskuste arendamiseks.

¹⁴ Muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud annavad prognoosi kohaselt pärssiva panuse 0,3 protsendipunkti SKPst, mis kajastab baasefekti 2022. aastast, mil omandati suuri gaasivarusid.

- (22) 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk 2024. aastal pisut vähenema (4,2 %-le SKPst). 2024. aastal toimuv vähenemine kajastab peamiselt seda, et kulude suhe SKPsse langeb. Vastavalt 2023. aasta stabiilsusprogrammide prognoositakse, et valitsemissektori võla suhe SKPsse suureneb 2024. aasta lõpuks 23,6 %ni. Nagu programmis on märgitud, ei hõlma kõnealused prognoosid veel 17. aprillil 2023 ametisse astunud uue valitsuse kavandatud eelarve konsolideerimise meetmeid, sest neid meetmeid ei ole veel õigusaktides kindlaks määratud. Uus valitsus kavatab tösta käibemaksu, keskkonnamakse, alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning kehtestada automaksu. Kulude poolel kavatab valitsus kärpida teatavaid lapsetoetusi. Üldiselt prognoositakse 2023. aasta stabiilsusprogrammis, et kõnealused meetmed parandavad 2024. aastal eelarvepositsiooni 1,3 % SKPst. Tuginedes prognoosi koostamise ajal piisavalt üksikasjalikult teada olevatele poliitikameetmetele (st ilma eespool nimetatud kavandatud eelarve konsolideerimise meetmeteta), on valitsemissektori eelarvepuudujääk komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt 2024. aastal 2,7 % SKPst. See on 2023. aasta stabiilsusprogrammis prognoositud eelarvepuudujäägist väiksem, mis on peamiselt tingitud 2023. aastaks prognoositud väiksemast puudujäägibaasist ning komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis esitatud soodsamast SKP ja maksutulu väljavaatest 2024. aastaks. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on ka valitsemissektori võla suhe SKPsse 2024. aasta lõpus madalam (21,3 %).
- (23) 2023. aasta stabiilsusprogrammis nähakse ette kõigi energiatoetusmeetmete järkjärguline kaotamine 2024. aastal. Ka komisjon eeldab energiatoetusmeetmete täielikku järkjärgulist kaotamist 2024. aastal. See sõltub eeldusest, et energiahinnad ei tõuse uuesti.

- (24) Määrusega (EÜ) nr 1466/97 on seatud struktuurse eelarvepositsiooni iga-aastase parandamise sihtmärgiks 0,5 % SKPst,¹⁵ et liikuda keskpika perioodi eelarve-eesmärgi suunas. Võttes arvesse riigi rahanduse jätkusuutlikkuse kaalutlusi ja vajadust vähendada eelarvepuudujääki allapoole aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst, oleks komisjoni hinnangul asjakohane parandada struktuurset eelarvepositsiooni 2024. aastal vähemalt 0,3 % SKPst. Sellise paranemise tagamiseks ning kooskõlas komisjoni meetodikaga ei tohiks riiklikult rahastatavate esmaste netokulude¹⁶ kasv 2024. aastal ületada 4,9 %, nagu on kajastatud käesolevas soovitusel. See aitab vähendada ka alusinflatsiooni, mis on euroala keskmisest tunduvalt kiirem ja võib püsimise korral pärssida konkurentsivõimet. Samal ajal tuleks ülejäänud energiatoetusmeetmed (komisjoni praeguse hinnangu kohaselt 0,3 % SKPst 2023. aastal) sõltuvalt energiaturu suundumustest järk-järgult kaotada, alustades kõige vähem suunatud meetmetest, ning sellest tulenevat kokkuhoiu tuleks kasutada valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt ei ole riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate netokulude kasv 2023. aastal siiski kooskõlas nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitusel. Kui see leiab kinnitust, oleks 2024. aastal asjakohane esmaste netokulude väiksem kasv.
- (25) Eeldades, et poliitikat ei muudeta, prognoositakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et riiklikult rahastatavad esmased netokulud kasvavad 2024. aastal 4,5 %, mis on soovitatud määrast vähem.
- (26) 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaksid valitsemissektori investeeringud jääma 2024. aastal tasemele 5,3 % SKPst, kusjuures ajavahemikul 2018–2023 olid need aastast keskmiselt 5,3 % SKPst. Rahastamisallikate osas prognoositakse riiklikult rahastatavate investeeringute vähenemist ja liidu rahastatavate investeeringute suurenemist, eelkõige rahastu kaudu.

¹⁵ Määruse (EÜ) nr 1466/97 artikkel 5 nõuab ka kohandamist rohkem kui 0,5 % SKPst liikmesriikide puhul, kelle valitsemissektori võlg ületab 60 % SKPst või kelle võla jätkusuutlikkusega seotud riskid on suuremad.

¹⁶ Esmased netokulud on riiklikult rahastatavad kulud ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta ning need ei hõlma intressikuludid ega tsüklilisi töötuskuludid.

- (27) 2023. aasta stabiilsusprogrammis on esitatud keskpika perioodi eelarvekava aastani 2027. 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk olema 2025. aastal 4,0 %, 2026. aastal 4,5 % ja 2027. aastal 4,2 % SKPst. Seega ei ole kavandatud valitsemissektori eelarvepuudujäägi naasmist programmiperioodi jooksul tasemele alla 3 % SKPst. 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse suurenema 23,6 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 33 %-le SKPst 2027. aasta lõpus. Nagu eespool märgitud, ei võeta nendes prognoosides siiski veel arvesse uue valitsuse kavandatud eelarve konsolideerimise meetmeid.
- (28) 9. märtsil 2023 esitas Eesti oma läbivaadatud taaste- ja vastupidavuskava (koos REPowerEU peatükiga). 12. mail 2023 esitas komisjon nõukogule oma positiivse hinnangu selle kohta ja nõukogu peaks selle heaks kiitma. Kiire inflatsiooni ja Ukraina sõjast tingitud tarneahelalahäirete tõttu on mõned investeeringud edasi lükatud või tühistatud ning seepärast vaadati läbi ka algne taaste- ja vastupidavuskava. Eesti on esimene liikmesriik, kes on kava läbivaatamise käigus lisanud sellesse REPowerEU peatüki, ning kavatseb esitada esimese ja teise maksetaotluse niipea, kui nõukogu on läbivaadatud kava heaks kiitnud.
- (29) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Taaste- ja vastupidavuskava uus REPowerEU peatükk võimaldab rahastada täiendavaid reforme ja investeeringuid, et toetada Eesti strateegilisi eesmärke energia ja rohepöörde vallas. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmade süstemaatiline ja tulemuslik kaasamine on jätkuvalt oluline taaste- ja vastupidavuskava ning üldise majandus- ja tööhõivepoliitika edukaks rakendamiseks, et tagada laialdane isevastutus üldise poliitilise tegevuskava eest.

- (30) Komisjon kiitis 2022. aastal heaks kõik Eesti ühtekuuluvuspoliitika programmidokumendid. Ühtekuuluvuspoliitika programmide kiire rakendamine vastastikusel täiendavuses ja koostöös taaste- ja vastupidavuskavaga, sealhulgas REPowerEU peatükiga, on esmatähtis, et viia Eestis ellu rohe- ja digipöörde, suurendada majanduslikku ja sotsiaalset vastupidavust ning tagada tasakaalustatud territoriaalne areng.
- (31) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas ning ühtekuuluvuspoliitika programmides käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Eesti silmitsi mitmete muude probleemidega, mis on seotud sotsiaalse turvavõrgu piisavusega, eelkõige töötute ja eakate puhul, pikaajalise hoolduse ja tervishoiuga ning energia ja rohepöördega.
- (32) Sotsiaalse turvavõrgu piisavus on paranenud, kuid vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht on endiselt suur mõne elanikkonnarühma puhul, eelkõige eakate puhul (2021. aastal 41,6 % Eestis, võrreldes 19,5 %ga liidus) ja puudega inimeste puhul (2021. aastal 40,4 % Eestis, võrreldes 28,9 %ga liidus). Eakate (üle 65aastased) vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht on suur peamiselt seetõttu, et keskmine pension on väike. Lisaks püsib eakate puhul sooline vaesuslõhe (eakate naiste suhteline vaesuse määr on 47,9 %, mis on peaaegu 21 protsendipunkti võrra suurem kui meestel). Piiravad kriteeriumid töötushüvitiste saamiseks, eelkõige kõrged enne töötuks jäämist töötatud aja ja saadud sissetuleku künnised seavad töötud jätkuvalt vaesuse ohtu. Lühiajalist tööd tegevatel ja ebatüüpilises töösuhtes olevatel inimestel ei ole õigust saada töötuks jäämise korral töötushüvitist. 2022. aastal sai ainult 29 % äsja registreeritud töötutest töötuskindlustushüvitisi ja 39 % sai kindlasummalist töötutoetust. Sotsiaalkaitset võiks aidata tugevdada töötushüvitiste katvuse laiendamise ja nende saamise miinimumkriteeriumide leevendamise, eelkõige lühiajalist tööd tegevate ja ebatüüpilises töösuhtes olevate inimeste puhul, ning pensionide piisavuse suurendamine.

(33) Eesti on astunud samme pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja taskukohasuse parandamiseks, kuid probleemid püsivad. Avaliku sektori kulutused tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele on liidu keskmisega võrreldes väikesed, mis pärsib õigeaegset ja võrdset juurdepääsu tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele. Suur osa pikaajalist hooldust vajavatest 65aastastest ja vanematest elanikest ei saa abi isiklikuks hoolduseks või majapidamistöodeks. Vajadus koduhooldusteenuste järele on üks suuremaid liidus. Tingimustes, kus elanikkond vananeb ja oodatav eluiga on Eestis üks madalamaid liidus, on rahuldamata vajadus arstiabi järele inimeste endi hinnangul suur, kuigi see on varasemate aastatega võrreldes vähenenud (13 % 2020. aastal ja 8,1 % 2021. aastal, võrreldes liidu keskmisega 2 %). See kõrge näitaja on eelkõige tingitud ootejärjekordadest ning tervishoiutöötajate nappusest ja ebaühtlasest jaotumisest riigis. Kuigi omaosalusmaksed on pisut vähenenud, on need nii tervishoiu kui ka pikaajalise hoolduse puhul suured ja tunduvalt üle liidu keskmise. Tervishoiu ja pikaajalise hoolduse kestliku rahastamise tagamine võib aidata lahendada probleeme nendes valdkondades.

(34) Pärast Venemaa sissetungi Ukrainasse on Eesti edukalt loobunud Venemaalt gaasi importimisest, suunates energiaimpordi ümber Leedus Klaipėdas ja Soomes Inkoos asuvate veeldatud maagaasi (LNG) terminalide kaudu. 2022. aasta augustist kuni 2023. aasta märtsini vähenes Eesti maagaasi tarbimine võrreldes eelneva viie aasta sama perioodi keskmise gaasitarbimisega 36 %, st rohkem, kui oli seatud eesmärgiks (15 %). Eesti võiks jätkata jõupingutusi gaasinõudluse ajutiseks vähendamiseks kuni 31. märtsini 2024, vastavalt nõukogu määrusele (EL) 2022/1369¹⁷. Kuigi Eesti teeb edusamme taastuenergia kasutuselevõtul, on põlevkivi osakaal Eesti energiaallikate jaotuses endiselt märkimisväärne. Taastuenergia osakaal summaarses energia lõpptarbimises suurenes 30,1 %-lt 2020. aastal 37,6 %-le 2021. aastal. Põlevkivi osakaal energiaallikate jaotuses oli 2021. aastal 58 %, mis on viie protsendipunkti võrra väiksem kui 2018. aastal, kuid kahe protsendipunkti võrra suurem kui 2020. aastal. Hiljuti läbi vaadatud taaste- ja vastupidavuskava REPowerEU peatükis on Eesti võtnud kohustuse reformida lubade andmist ja suurendada kohalike lubasid väljastavate asutuste suutlikkust. Kõnealused reformid peaksid hoogustama taastuenergia kasutuselevõttu. Edasist arengut pärsib jätkuvalt võrguvõimsuse ebapiisavus, mis ei võimalda rohkem taastuenergiat kasutusele võtta. Samuti peab Eesti jätkama jõupingutusi oma elektrivõrgu sünkroniseerimiseks ülejäänud liidu elektrivõrguga, et kaotada järk-järgult sõltuvus BRELLi (Valgevene, Venemaa, Eesti, Leedu ja Läti) elektrivõrgust. Edusamme on tehtud, kuid üleminek tuleb veel lõpule viia. Selleks on vaja teha koostööd Läti ja Leeduga. Energiatõhusus on Eesti rohepöörde elluviimiseks esmatähtis. Majanduse, sealhulgas hoonefondi energiatõhususe parandamiseks tuleb seada ambitsioonikamad energiatõhususe eesmärgid ja suurendada väiksemate omavalitsuste renoveerimissuutlikkust toetusmeetmete parema suunamise kaudu. Eesti on keskendunud transpordisektori kestlikkuse parandamisele ja võttis selleks vastu transpordi ja liikuvuse arengukava aastateks 2021–2035, kuid vähem saastavale transpordile ülemineku kiirendamiseks tuleks võtta asjakohasemaid meetmeid.

¹⁷ Nõukogu 5. augusti 2022. aasta määrus (EL) 2022/1369, mis käsitleb gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmeid (ELT L 206, 8.8.2022, lk 1).

Kuigi Eesti investeerib raudteevõrgu elektrifitseerimisse, ei ole selle tulemuslikkust veel hinnatud. Üleminek kestlikule transpordile peab toimuma ka erasõidukite puhul ning liiklusesse peab tulema rohkem heiteta ja vähese heitega sõidukeid. Sellised asjakohased stiimulid nagu keskkonnamaksud, sealhulgas heitepõhine iga-aastane maanteesõidukimaks, võivad aidata kiirendada üleminekut vähem saastavatele transpordivahenditele.

- (35) Tööjõu ja oskuste nappus rohepöörde jaoks olulistest sektorites ja kutsealadel, sealhulgas nullnetotehnoloogiate tootmine, kasutuselevõtt ja hooldamine, tekitab probleeme üleminekul nullnetomajandusele. Kvaliteetsed haridus- ja koolitussüsteemid, mis vastavad tööturu muutuvatele vajadustele, ning sihipärased täiend- ja ümberõppe meetmed on esmatähtsad, et vähendada oskuste nappust ning edendada töötajate kaasamist ja tööjõu ümberpaigutamist. Kasutamata tööjõupakkumise rakendamiseks peavad kõnealused meetmed olema kättesaadavad eelkõige rohepöördest enim mõjutatud üksikisikutele ning sektorites ja piirkondades. 2022. aastal oli Eestis tööjõunappus 68 ameti puhul, mis nõuavad rohepöördeks erioskusi või -teadmisi, sealhulgas prügisorteerijad ning ehitustehnikud ja -insenerid. Lisaks teatati tööjõunappusest kui tootmist piiravast tegurist tööstuses ja ehituses.
- (36) Võttes arvesse komisjoni hinnangut, on nõukogu 2023. aasta stabiilsusprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus¹⁸ kajastub esitatud soovitusel 1.

¹⁸ Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2.

(37) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et i) tagada võla jätkusuutlikkus ja hoiduda 2023. aastal kogunõudluse laiapõhjalisest toetamisest, suunata paremini kõrgete energiahindade mõju leevendamiseks võetavaid eelarvemeetmeid ning kaaluda asjakohaseid viise toetuse lõpetamiseks, kui energiahinnasurve väheneb; ii) säilitada avaliku sektori investeeringute kõrge tase ja edendada erainvesteeringuid, et toetada rohe- ja digipööret; iii) toetada palgasuundumusi, mis leevendavad ostujõu vähenemist, piirates samal ajal teisest mõju inflatsioonile, tõhustada veelgi aktiivset tööturupoliitikat ja leevendada oskuste nappust; iv) parandada ettevõtluskeskkonda ja tagada, et ettevõtetele antav energiatoetus on kulutõhus, ajutine, suunatud elujõulistele ettevõtetele ja säilitab stiimulid rohepöördeks, ning v) säilitada makromajanduslik finantsstabiilsus ja jälgida riske, jätkates samal ajal tööd pangandusliidu väljakujundamiseks. Eesti puhul aitavad soovitused 1, 2, 3 ja 4 rakendada esimest, teist ja kolmandat soovitust, mis on sätestatud 2023. aasta euroala käsitlevas soovituses,

SOOVITAB Eestil võtta 2023. ja 2024. aastal järgmisi meetmeid.

1. Võimalikult kiiresti 2023. ja 2024. aastal kaotada kehtivad erakorralised energiatoetusmeetmed ja kasutada sellest tulenevat kokkuhoidu valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Kui energiahindade uue tõusu tõttu on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, tagada, et sellised toetusmeetmed on suunatud haavatavate leibkondade ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks.

Tagada konservatiivne eelarvepoliitika, eelkõige piirates riiklikult rahastatavate esmaste netokulude nominaalset kasvu 2024. aastal kuni 4,9 %ni¹⁹.

Säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada rahastust antavate toetuste ja muude liidu vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks.

Jätkata pärast 2024. aastat keskpika perioodi eelarvestrateegia rakendamist, mis hõlmab järkjärgulist ja kestlikku konsolideerimist koos investeeringute ja reformidega, mis soodustavad hoogsamat kestlikku majanduskasvu, et saavutada keskpikas perspektiivis usaldusväärne eelarvepositsioon.

2. Jätkata taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas selle REPowerEU peatüki järjepidevat rakendamist. Jätkata ühtekuuluvuspoliitika programmide kiiret rakendamist täielikus vastastikusel täiendavuses ja koostoimes taaste- ja vastupidavuskavaga.
3. Tugevdada sotsiaalkaitset, laiendades töötushüvitiste katvust, hõlmates eelkõige lühiajalist tööd tegevad ja ebatüüpilises töösuhtes olevad inimesed, et vähendada muu hulgas eakate vaesust. Parandada tervishoiu ja pikaajalise hoolduse kättesaadavust ja taskukohasust eelkõige nende kestliku rahastamise kaudu.

¹⁹ See vastab hinnangute kohaselt 2024. aastal struktuurse eelarvepositsiooni iga-aastasele parandamisele vähemalt 0,3 % SKPst, nagu on kirjeldatud põhjenduses 24.

4. Vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest, kiirendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, sealhulgas suurendades riigi elektrivõrgu võimsust. Tagada elektriühenduste piisav võimsus, et suurendada varustuskindlust, ja jätkata sünkroniseerimist liidu elektrivõrguga. Parandada uute rahastamis- ja toetusmeetmete abil energiatõhusust, et saavutada pikaajalise renoveerimisstrateegia eesmärgid. Jätkata jõupingutusi kestliku transpordi osakaalu suurendamiseks, elektrifitseerides raudteevõrku ja kasutades maksusid, millega stimuleeritakse sõidukipargi järkjärgulist uuendamist heiteta või vähese heitega sõidukitega. Suurendada poliitilisi jõupingutusi rohepöördeks vajalike oskuste ja pädevuste pakkumiseks ja omandamiseks.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*
